

Asia: VN/23992/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi annetun lain muuttamisesta

Suomen sähkönsiirron kantaverkosta vastaavana yhtiönä Fingrid Oyj:llä on sähkömarkkinalain perusteella mm. järjestelmävastuu Suomen sähköjärjestelmästä ja verkon kehittämisvelvollisuus. Fingrid Oyj:n voimajohdot ovat alueidenkäyttölain (132/1999) 22 § tarkoittamia voimajohtoja. Kantaverkon voimajohtohankkeet ovat Valtioneuvoston päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (Vnp 14.12.2017) tarkoittamia hankkeita, joilla on energiaverkon kannalta laajempi kuin maakunnallinen merkitys. Vuonna 2025 kantaverkon kautta siirtyi 85 % kaikesta Suomessa siirretystä sähköstä (Fingrid Oyj, vuosikertomus 2025).

Kiitämme mahdollisuudesta lausua luonnoksesta edellä esitettyyn hallituksen esitykseen. Vastaavissa ja tulevissa ympäristöministeriön lainsäädäntöhankkeissa toivomme järjestelmävastaavana kantaverkonhaltijana mahdollisuutta tulla kuulluiksi jo lainsäädäntöhankkeiden valmistelutyön tiedotus- ja kuulemistilaisuuksissa.

Järjestelmävastaavana kantaverkon haltijana lausumme seuraavaa.

Luonnonsuojelualueilla olevien nykyisten voimajohtojen kunnossapidon ja uusimisen (ml. korkeampi jännitetaso) tulee olla mahdollista jatkossakin luonnonsuojelulain (9/2023) 55 § 3 momentin nojalla. Tällöin johtoalue pysyy pääsääntöisesti samana. Samoin uusien luonnonsuojelualueiden ja nykyisten luonnonsuojelualueiden suojelun vahvistamisessa tulee voimajohtoyhteyksien uusiminen olla mahdollista ilman asetusmuutosta myös siinä tapauksessa, että uusittava voimajohto rakentuisi nykyisen voimajohdon rinnalle, jolloin johtoalue levenisi nykyisestä. YVA-lain mukaan (252/2017) 400 kilovoltin voimajohtojen rakentaminen edellyttää ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja

siihen liittyviä kuulemisia, joissa voidaan varmistua luonnonsuojeluarvojen ja suojeluperusteiden säilymisestä myös levenevän maastokäytävän tapauksissa. Noin kuudenkymmenen kantaverkon voimajohtojen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn perusteella on todettu, että tukeutuminen nykyisten voimajohtoalueiden leventämiseen voi olla perusteltua ympäristölle aiheutuvien kokonaisvaikutusten lieventämiseksi. Lisäksi tässä ratkaisussa pystytään hyödyntämään jo muuttunutta aluetta.

Tulkintamme mukaan nyt lausuttavana oleva hallituksen esitys käsittää merkittävän määrän luonnonsuojelualueita, joiden suojelua vahvistetaan Valtioneuvoston asetuksella. Osassa näitä suojelualueita sijaitsee kantaverkon voimajohtoja. Valtakunnallisten alueidenkäyttösuositusten mukaan (kohta 3.5) voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä. Jos olemassa oleva voimajohto sijoittuu asetuksella perustetulle suojelualueelle, jonka rauhoitussäännöksissä ei ole huomioitu toisen virtapiirin lisäämistä nykyisen virtapiirin yhteyteen, on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttaminen mahdotonta ilman asetusmuutosta. Kantaverkon voimajohtohankkeet tulevat vireille sähkömarkkinalain (588/2013, 16 §) mukaisesti energian tuotannon ja/tai kulutusmuutosten yhteydessä eikä hankkeita voida laittaa vireille ennenaikaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa, että hanke viivästyy asetusmuutosta odottaessa, mikä lähes poikkeuksetta lisää voimajohtoyhteydestä riippuvaisten investointien epävarmuutta.

Edelleen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden taustatiedoissa huomioidaan (kohta 3.5) alueidenkäytön tarpeesta varautua uusiutuvan energiatuotannon, erityisesti bioenergian tuotannon ja käytön merkittävään lisäämiseen sekä tuulivoimapotentialin laajamittaiseen hyödyntämiseen. Yhteysverkostojen ja energiahuollon kannalta oleellista on valtakunnallisten tarpeiden turvaaminen siten, että edistetään toimivaa aluerakennetta ja kansainvälistä kilpailukykyä. Toimintavarma energiahuolto on tärkeä osa kansallista huoltovarmuutta. Luotettava ja mahdollisimman häiriötön energiansaanti on elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja kansalaisten arjen sujuvuuden kannalta ensi arvoisen tärkeää. Kantaverkon kehittämiseen kasvavia asiakastarpeita varten kohdennetaan mittavat investoinnit tulevaisuudessa. Alueidenkäytön suunnittelulla on keskeinen merkitys energianhuollon toimivuuden varmistamiseksi tarvittavien voimajohtojen ja kaasuputkien toteuttamismahdollisuuksien varmistamisessa.

Lausuttavana olevan asetusluonnoksen yhteydessä on arvioitu hankkeen taloudellisia vaikutuksia seuraavasti: Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Tarkoituksena on yhtenäistää rauhoitussäännöksiä luonnonsuojelulain kanssa, jonka säätämisen yhteydessä taloudellisia vaikutuksia on arvioitu. Lisäksi kyseessä olevat soidensuojelualueet ovat jo suojelun piirissä, eikä esityksellä olisi merkittäviä vaikutuksia alueiden käyttöön. Edellä esittämämme johdosta toteamme, että asetusmuutoksen taloudelliset vaikutukset tulisivat olemaan todennäköisesti merkittäviä, jos asetuksen rauhoitussäännöksissä ei huomioida nykyisiä voimajohtoja tai nykyisten voimajohtoyhteyksien kapasiteetin kasvattamista suuremmalla jännitteellä, esimerkiksi 110 kilovoltin voimajohdon korvaaminen 400 kilovoltin voimajohdolla.

Nykyisten voimajohtojen osalta yhtiö on lunastamalla hankkinut pysyvän oikeuden käyttää johtoaluetta. Lunastuksen perusteella yhtiöllä on oikeus mm. johtoalueen käyttöön, rakentamisen rajoittamiseen, johtoaukean raivaukseen ja ylipitkien reunavyöhykepuiden käsittelyyn. Luonnonsuojelulain (9/2023) 55 § 3 momentin mukaan Tässä laissa säädetystä poiketen saa käyttää sellaista oikeutta, joka ennen rauhoitusmääräysten voimaantuloa perustettuna rasiitteena, vuokraoikeutena tai muuna vastaavana oikeutena kohdistuu luonnonsuojelualueeseen. Tällainen oikeus voidaan kuitenkin lunastaa valtiolle 114 §:n mukaisesti.

Uusia luonnonsuojelualueita perustettaessa tulisi toimenpiderajoituksissa ja rauhoitusmääräyksissä ottaa selkeästi huomioon ja sallia nykyisten voimajohtojen kunnossapito- ja uusimistoimenpiteet. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mahdollistamiseksi rauhoitusmääräyksissä tulisi myös mahdollistaa uuden virtapiirin lisääminen, jos se voidaan tehdä uusiin, kookkaampiin yhteispylväisiin nykyisessä maastokäytävässä tai hieman johtoaluetta leventäen.

Nykyisten johtojen uusimistarve

Yhteiskunnan sähköistyessä osana ilmastonmuutoksen lieventämistä ja huoltovarmuusvaatimusten korostuessa nykyisten voimajohtojen uusiminen esimerkiksi kapasiteetin nostamiseksi on ehdottoman tärkeää (Fingridin investointiohjelma 2026–203). Kuten edellä on esitetty, voimajohdon uusiminen nykyisen paikalle vaatii aina myös nykyisten pylväsrakenteiden purkamista ja korvaamista uusilla pylväsrakenteilla. Jos tätä ei ole huomioitu asetuksella suojellun luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksissä, voi asetukseen muutoksenhakuun menevä aika viivästyttää voimajohdon uusimista merkittävästi. Pahimmillaan joudutaan aikataulusyistä tekemään kokonaan uuteen maastokäytävään sijoittuva korvaava reitti. Tällä voi olla suurempia negatiivisia maankäyttö- ja ympäristövaikutuksia kuin nykyiselle reitille sijoittuvalla ratkaisulla.

Lähes poikkeuksetta luonnonsuojelualueiden ominaispiirteiden ja suojeluperusteiden säilyminen pystytään yhteensovittamaan voimajohdon uusimisen kanssa. Esimerkiksi Rautjärven Äpätinkankaan Natura- ja luonnonsuojelualueella uutta voimajohtoa suunnitellaan rakennettavaksi yhteispylväisiin nykyisen voimajohdon kanssa samaan leventymättömään maastokäytävään. Samalla luonnonsuojelualueella oleva nykyisen voimajohdon pylväs voidaan poistaa ja sijoittaa uusi yhteispylväs luonnonsuojelualueen ulkopuolelle (Kuva 1). Luonnonsuojelu- ja Natura-alueen pituus voimajohtokäytävässä on noin 300 metriä, mutta asetuksella perustetun luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksissä ei ole huomioitu edes nykyistä voimajohtoa, joten kapasiteetin vahvistaminen vaatii asetusmuutosta. Asetusmuutoksen hakemisen johdosta kapasiteetin lisääminen alueella viivästyy (tai estyy, jos asetusmuutosta ei tehdä), millä voi olla merkittäviä kielteisiä vaikutuksia sekä huoltovarmuuteen että alueellisiin vihreän siirtymän investointeihin.

Kuva 1. Voimajohtoalueen poikkileikkauskuva erikoistapauksissa, joissa suunniteltu voimajohto sijoittuu nykyisen voimajohdon kanssa yhteispylväisiin ja voimajohtoalueen leveys pysyy nykyisen suuruisena. Pylväs on vanhaa pylvästä kookkaampi.

Toinen esimerkki on Sipoon Immersbyssä, jossa voimajohtoyhteyttä vahvistetaan lisäämällä 400 kilovoltin voimajohto nykyisen 400 kilovoltin voimajohdon kanssa yhteispylväisiin noin kilometrin pituudelta, jolloin voimajohtoalue ei Sipoonkorven kansallispuiston suunnitellulla laajennusalueella levene, mutta pylväiden koko kasvaa.

Esitetyissä kahdessa esimerkkihankkeessa voimajohtokäytävä levenee luonnonsuojelualueiden ulkopuolella voimajohtoyhteyden uusimisen myötä noin 20–40 metriä. Yhteispylväitä voidaan suunnitella ainoastaan voimajohtoyhteyden erityiskohtiin, koska yhteispylväiden rakentaminen nykyisen voimajohdon paikalle edellyttää nykyisen voimajohdon purkamista ja keskeytystä sähkönsiirtoon sekä rakentamisaikana että kunnossapitotöiden aikana. Kantaverkossa sähkönsiirron keskeytykset ovat riski sekä siirto- että huoltovarmuudelle.

Nykyisten johtojen uusimistarve tulee ottaa huomioon alueen käyttöä suunnitellessa pitkällä aikavälillä, koska voimajohtoalueen leveys voi muuttua tulevaisuudessa (Kantaverkon kehittämissuunnitelma). On huomattava, että vaikka voimajohto uusitaan samalla jännitteellä, sen pylväspaikat muuttuvat, ja korvausten sekä kiinteistörekisterin selvyyden vuoksi uusittavalle voimajohdolle haetaan aina uusi lunastuslupa. Tällöin LSL 55 §:n 3 momenttia ei välttämättä voisi soveltaa, jolloin sen osalta vanha lunastus olisi jätettävä voimaan, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Tämänkin vuoksi voimajohdon uusimisoikeus tulisi lisätä lakiin.

Ehdotus jatkotoimenpiteiksi

Lausuttavana olevan asetusmuutoksen kohdassa 6 on esitetty säädöskohtaisia perusteluja. Ehdotuksen mukaan soidensuojelualueet on muodostettu suoluonnon ja sen luontaisen vesitasapainon ja rakennepiirteiden sekä alueilla esiintyvien muiden luontotyyppien, eliölajiston ja linnuston suojelemiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten (1 §). Soidensuojelualueiden perustamistarkoituksesta ei ole voimassa olevassa laissa säädetty. Perustamistarkoituksen määrittely lain tasolla olisi tarpeen, koska luonnonsuojelulaissa rauhoitussäännöksiä koskevien poikkeusten sallittavuuden yhtenä edellytyksenä on, että luonnonsuojelualueen perustamistarkoitusta ei vaaranneta.

Edelleen lausuntopyynnön kohteena olevan asetusluonnoksen mukaan soidensuojeluohjelma-alueilla tulisivat sovellettaviksi luonnonsuojelulain yleiset (50 §) sekä luvanvaraiset poikkeukset (51 §) rauhoitussäännöksistä. Fingrid Oyj katsoo, että samassa yhteydessä tulisi muuttaa luonnonsuojelulain 50 § 2 momentin 7 kohtaa siten, että ilman erillistä poikkeuslupaa sallittua olisi myös käyttää ja kunnostaa ja uusia alueella olevia teitä, yhdyskuntateknisiä rakenteita sekä näihin liittyviä laitteita. Uusiminen pitäisi sisällään myös voimajohtoyhteyden kapasiteetin korotuksen, jos tälle olisi olemassa sähkömarkkinalain 16 § mukainen hankelupa.

Ystävällisin terveisin

Fingrid Oyj

Maankäyttö ja ympäristö

Viite Kantaverkon kehittämissuunnitelma 2026–2035 - Fingrid

Fingrid Oyj vuosikertomus 2025 (pdf)

Seppänen Tiina
Fingrid Oyj - Maankäyttö ja ympäristö